

DE TROPISCHE NATUUR.

Redactie:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*
 A. J. KOENS, *Mr.-Cornelis.*
 Dr. A. R. SCHOUTEN, *Weltevreden.*

Adres der Redactie:

Dr. A. R. SCHOUTEN, *Batavia, Java-Hotel.*

Levend en Dood Materiaal:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*

Vaste Medewerkers:

H. A. CLERX.
 Dr. Z. KAMERLING.
 Dr. J. C. KONINGSBERGER.
 P. A. OUWENS.
 F. WEEHUIZEN.
 J. W. A. VAN WELSE.

Prijs per jaar f 6.50 — Leden der N. H. V. ontvangen het Tijdschrift gratis.

BRIEVEN UIT BRAZILIË.

Dr. Z. KAMERLING.

Eerste indrukken.

Veertien dagen geleden kwamen wij hier in *Rio* aan. Tot nu toe heb ik mijn tijd hoofdzakelijk zoek gebracht met herhaalde bezoeken aan het Ministerie van Landbouw en aan de Alfondaga, in Indië zouden wij zeggen de „boom”, teneinde mijn barang in te klaren. Twee keer heb ik een vluchtig bezoek aan de Plantentuin kunnen brengen; de eerste keer om daar met de heeren kennis te maken, den tweeden keer om er met mijn vrouw en dochtertje wat rond te wandelen. Nu maak ik van een Zondagochtend gebruik om het een en ander over de reis en over mijn eerste indrukken te vertellen.

De reis van Amsterdam naar Rio de Janeiro duurt met de uitstekend ingerichte booten van de Koninklijk Hollandsche Lloyd 18 of 19 dagen. Er worden eerst enkele Europeesche havens aangedaan, n.l. Dover, Boulogne, Corunna, Vigo en Lissabon; na de laatste haven krijgt men echter geen vasten grond meer onder de voeten voor men in Rio aan wal stapt.

De route van Lissabon naar Rio gaat tusschen de Kanarische en de Kaapverdische eilanden door, op eenigen afstand langs de Sint Paulus rots die men gewoonlijk niet en langs Fernando Noronha dat men gewoonlijk wel te zien krijgt.

Van af dat wij den 17^{en} December komende uit Indië in Marseille voet aan wal zetten, totdat wij den 10^{en} Januari in Amsterdam ons weer inscheepten om naar Rio te vertrekken, hadden wij de zon ternauwernood gezien.

In Holland hadden wij iederen dag mieserig regenweer gehad zoodat wij ons dan ook met een gevoel van innig welbehagen in de zon koesterden toen het de dagvorstin behaagde zich weer aan de oogen van haar verkleumde onderdanen te vertoonen.

In Vigo, een klein, vies, Spaansch stadje gingen wij eventjes aan land. Een Spaansche jongeling op bloote voeten was zoo welwillend ons den weg te wijzen, natuurlijk tegen

betaling van een zilverling die men in Spanje naar ik meen een peso en bij ons in Holland een halve gulden noemt. Wij onderhielden ons op zijn Spaansch, meestal was het zoo Spaansch dat ik er niets van snapte. Dat een *sapateiro* een schoenmaker was en een *igredja* een kerk kon ik echter met mijn Indische herinneringen nog wel begrijpen. Op de vischmarkt van Vigo trokken de vele *Inktvisschen* mijn aandacht. Aan de *larangeiras* zagen wij de *Sinaasappelen* groeien die, wanneer men ze in hun vaderland eet, heel wat lekkerder zijn dan de zurige dingen die men in Holland als zoodanig verkoopt. De Sinaasappel-boomen prijkten met hun vollen bladertooi waartusschen het heldere oranje der vruchten een buitengewoon aardig effect maakt. De een of andere gekweekte *Accacia*-soort met phyl-lodiën stond in de tuinen in vollen bloei. Ook verscheidene andere boomsoorten trokken zich van den winter niets aan. Naar aanleiding van een kleine wijngaard heb ik nog getracht een boom op te zetten met mijn Spaanschen vriend maar van wat hij mij over deze *Vinha* te vertellen had heb ik niet veel begrepen. Dat de Wijnstok in Portugal en Spanje zijn blad in de winter vallen laat, heb ik echter met eigen oogen gezien.

In Lissabon treft men in parken en tuinen hier en daar *palmeiras* in den vollen grond aan; hard te vriezen schijnt het daar nooit, hoogstens zal er af en toe een klein nachtvorstje voorkomen. Werkelijke vorst verdraagt voor zoover mij bekend geen enkele Palm — een temperatuur om en bij het vriespunt schijnen verscheidene soorten echter nog wel te kunnen uithouden. Wij bezochten in Lissabon nog een zoogenaamd oudheidkundig museum dat daar gevestigd is in de ruïnes van een groote kerk die met de beruchte aardbeving (was het niet in 1744?) ingestort is. Veel zaaks was het museum echter niet, de ruïne waarin het gevestigd is, was eigenlijk interessanter dan het museum zelf.

De Kanarische eilanden passeerden wij bij nacht zoodat wij de *kanaries* in het wild niet te zien hebben gekregen. De Kaapverdische eilanden zijn niet veel anders dan dorre rotsen, er is hier nog een kolenstation dat wij echter niet aandeden. Nadat wij deze laatste eilandengroep voorbij waren kwamen wij al spoedig in de Noord-Oostpassaat die wij natuurlijk vlak van achteren hadden zoodat het aan boord warm werd en de witte kleeren voor den dag kwamen.

Toen wij over den evenaar heen waren kregen wij al spoedig de Zuid-Oostpassaat die van opzij kwam zoodat het weer veel frisscher werd.

Bijzonder mooi was Fernando Noronha waar wij, vier dagen voor onze aankomst in Rio, vlak langs kwamen. Het is een kleine groep eilandjes, zeer rotsachtig en met een bijzonder welige plantengroei. Talrijke *Klapperboomen* wuifden ons als oude bekenden met hun bladeren een welkom toe. Hier en daar zag men aan de rotsen waar de branding tegen aanbeukte, bijzonder fraai de zuilvormige afzondering van het basalt waar deze eilandengroep ten deele uit opgebouwd is en op een enkele plaats had de zee door een smalle landtong als het ware een tunnel geboord waar doorheen men van af de boot de blauwe hemel aan de andere zijde van het eiland zien kon. Fernando Noronha was vroeger en is misschien tegenwoordig nog wel een Braziliaansche strafkolonie. Vroeger schijnt de behandeling van de gevangenen nog al wat te wenschen te hebben overgelaten; een van de officieren van de boot wees ons aan de uiterste punt van het eiland een hooge steile rots, de „Rochêdo dos miserrimos”, waar eertijds enkele van deze ongelukkigen zich in hun wanhoop afwierpen in zee om daar door de haaien verslonden te worden.

Enkele dagen nadat wij Fernando Noronha gepasseerd waren, liepen wij kaap Frio in zicht. De naam Frio (froid) is zeer juist gekozen, men komt namelijk wanneer men van uit volle zee op deze kaap aanhoudt uit een warme zeestrooming, vrij plotseling in de

koude stroom, die hier vlak langs de Braziliaansche kust loopt. Het was dan ook 's ochtends in de nabijheid van kaap Frio werkelijk zeer frisch en het bleef frisch totdat wij tegen den middag de baai van Rio de Janeiro binnenstoomden.

Wanneer deze baai en stad als de schoonste ter wereld worden geroemd, is er werkelijk geen overdrijving of opsnijderij in het spel. Op de achtergrond het hooge gebergte, — eigenlijk de rand van het plateau dat in de nabijheid van de kust steil afvalt, — in de onmiddellijke nabijheid allerlei grillig gevormde rotsheuvels en rotseilandjes gedeeltelijk nog met de weelderige groei van een tropische plantenwereld bedekt. Langs het zeestrand aan de eene zijde van de zeer diep in het land binnendringende baai en gedeeltelijk tegen de heuvels en bergen op, breidt zich de stad met haar keur van fraaie gebouwen uit. Vooral twee bergen in de onmiddellijke nabijheid van de stad, waarvan de rotswanden gedeeltelijk zoo steil zijn dat zij zelfs geen plantengroei dragen, trekken onmiddellijk de aandacht, het Suikerbrood en de Corcovado.

De Corcovado is $\pm$ 700 Meter hoog, er gaat een tandradbaan tot dicht bij den top; bovenop staat een uitzichtskoepel, het is een van de obligate uitstapjes voor den vreemdeling.

Van de eilandjes in de baai vallen sommige door de fraaie gebouwen die er op staan, onmiddellijk in het oog.

Het binnenkomen bij Rio herinnert eenigszins aan het binnenkomen in de Emmahaven bij Padang, maar daar is het oorspronkelijke tropische regenwoud grootendeels nog ongerept; hier is de baai veel grooter en in de nabijheid van den oever is het min of meer eentonige oerwoud door den mensch teruggedrongen en heeft voor een stad van paleizen plaats gemaakt.

De *Boomvarens* die op de rotswanden rondom de Emmahaven onmiddellijk in het oog vallen, vindt men hier bij Rio niet terug; men ziet ze tenminste niet van af de boot. Is men eens aan wal gestapt dan voelt men zich reeds bij het eerste ritje met de elektrische tram door de stad weer tusschen tal van oude bekenden uit Flora's rijk. Hier is een tuinman bezig een *Waroe* die een beetje al te weelderig werd, te kortwieken; ginds trekken al van verre de roode bloemen van onze gewone *Kembang sepatoe* of de roode bladeren van *Poinsettia pulcherrima* de aandacht. *Hibiscus schizopetalus* en gevulde variëteiten van de gewone *Kembang sepatoe* ziet men op bijna ieder erf. Voor het raam van onze eetzaal prijkt de welbekende *Cassia fistula* met haar goudgele bloemtrossen en een paar tuinen verder staat een *Flamboyant* in vollen bloei. Het hek voor een van de andere huizen in onze straat is geheel begroeid met de ook in Indië welbekende *Nachtschoone*.

Wij waren nog geen dag in het pension waar wij voorloopig onze intrek hebben genomen of mijn dochtertje kwam mij zegevierend vertellen dat er een bloeiende *Sputjesboom* (*Spathodea*) achter in de tuin en een *Costus* in de pagger stond. Toen wij wat nauwkeuriger gingen rondneuzen hadden wij al gauw ook een *Papaja-boom*, bonte *Sirih*, tal van ons welbekende *Croton*-variëteiten, *Dieffenbachia's*, *Caladiums*, een *Kemoening*, *Stephanotis floribunda*, een *Tjempaka gondok*, *Gebroken hartjes*, *Caryota's*, een *Oliepalm*, *Koningspalmen* en een *Cycas* ontdekt om van verscheidene sierheesters (*Acanthaceën* en *Euphorbiaceën*) die ik wel uit Indië van aanzien maar niet bij name ken, van *Struikbegonia's* en *Chevelures* en van de uit Europa ingevoerde *Rozen*, *Dahlia's*, *Zonnebloemen*, *Canna's* enz. maar niet eens te spreken. *Vanille* en een op de wijze van onze schorpioen groeiende orchidee klimmen tegen de boomen in de tuin van ons pension. De *Costus* bleek echter bij nader onderzoek geen *Costus* te zijn, wat het wel is weet ik nog niet.

Langs de groote strandavenue die aangelegd is met keurig onderhouden gazons waartusschen heester- of boomgroepen, mozaïkperken en hier en daar marmeren beelden,

zoo feeëriek mooi en zoo keurig onderhouden als ik het nog nergens ter wereld heb gezien, staan tusschen verschillende andere schaduwboomen waarmede ik nog niet het genoegen heb gehad kennis te maken, ook verscheidene *Assem*-boompjes en nog eenige andere boomen die mij erg bekend voorkwamen en die zich vermoedelijk wel als *Djoear's* zullen ontpoppen wanneer zij gaan bloeien. Voor de heester en boomgroepen worden dikwijls *Pandans*, *Palmen*, *Cycadeen* en *Waaierpisang* gebruikt.

Paarden ziet men hier bijna niet, alles gaat met electriciteit of met *Muilezels*; voor vrachtwagens ziet men deze dieren dikwijls als vierspan, ook equipages rijden er meestal mee. Zij worden in het binnenland gefokt, men geeft er boven paarden de voorkeur aan omdat zij sterker en taaier zijn. Opvallend zijn de Darwin'sche strepen die aan de een of ander zebra-achtig geteekende voorvader herinneren en die bij zeer vele van deze dieren, vooral aan het spronggewricht, soms ook aan de voorpooten, voorkomen.

Een als heester of lage boom groeiende *Ficus*-soort die in Batavia dikwijls als onkruid op erven en in heggen voorkomt, heb ik hier ook al teruggezien. De gewone eetbare Europeesche *Vijg* wordt in vele tuinen gekweekt, groote *Ficus*-soorten zooals onze *Waringin* en *Karet* heb ik echter nog niet gezien.

Ketapang-boomen ziet men hier veel; volgens de heeren van den botanischen tuin komt *Terminalia Catappa* hier in het wild voor, nota bene niet alleen in de strandformaties maar ook in het gebergte.

Voor het raam van onze badkamer staat een *Bixa Orellana* en tusschen de bladeren van een *Waroe*-boom zag ik een paar dagen geleden bedachtzaam en plechtstatig een *Vangsprinkhaan* voortschrijden. Kleine *Larongs* vliegen 's avonds rondom de electrische lampen en onvervalschte *Kakkerlakken* zijn wij ook al tegengekomen.

Roode bruidstranen, *Thunbergia grandiflora*, *Bougainvillea spectabilis*, *Casuarina equisetifolia*, *Tjakra tjikri*, *Caesalpinia pulcherrima*, *Triphasia trifoliata*, *Gandasoelie*, *Allamanda cathartica*, *Sokka's*, *Datura arborea*, heb ik ook al in verscheidene tuinen gezien. Een *Melastoma*-soort die zeer veel gelijkt op onze gewone Javaansche *Melastoma polyanthum* groeit hier zeer veel tusschen het kreupelhout waarmede de voet van verscheidene der rotsheuvels bedekt is.

(Wordt vervolgd).

UIT ONZE NAASTE OMGEVING.

Een paar welbekende tuinplunderaars.

Een heele poos geleden, veel langer dan de traditioneele „mensen-heugenis”, n.l. nog in den tijd, toen de Vereenigde Oost-Indische Compagnie Java exploiteerde en er „de zegeningen der beschaving” bracht, kwam de een of andere wakkere borst op het idee, om ter verhooging van de gezelligheid, hier een aantal vogelsoorten te importeeren, identiek aan of althans veel overeenkomend met eenige in West-Europa algemeen verbreide species. Aldus, zoo moet de man ongeveer gedacht hebben, (volgens eene ongeschreven traditie moet het de gouverneur-generaal VAN IMHOFF geweest zijn) brengen wij een stukje van het verre vaderland over op Java. Volgens een tot heden nog bij velen „voortwoekerend” bijgeloof, dat vermoedelijk in dien tijd nog algemeener zal zijn geweest dan thans, herbergt bovengenoemd eiland n.l. geen autochtone „zangvogels”, zoodat de import er van een daad zoowel van vaderlandsliefde als van kunstgevoel was. En het laatste vooral woog zwaar, waar in dit goede land het aantal would-be Muzenkinderen te allen tijde zoo onrustbarend